

Katarzyna Smoktunowicz
Białystok

Unifikacja form czasu przeszłego w języku staroruskim na przykładzie „Kroniki Supraskiej”

„*Kronika Supraska* stanowi XVI-wieczny zabytek piśmiennictwa zachodnioruskiego, zaliczany do I redakcji latopisów białorusko-litewskich. Jej powstanie związane jest z nazwiskami książąt Odyncewiczów, na których zamówienie została spisana, oraz Chodkiewiczów¹, inicjatorów założenia monasteru w Supraślu. Odkrycie rękopisu w 1822 roku w bibliotece monasteru supraskiego przez dwóch badaczy Uniwersytetu Wileńskiego, Ignacego Daniłowicza i Michała Bobrowskiego, zapoczątkowało rozwój badań nad pochodzeniem, strukturą, klasyfikacją oraz językiem latopisów białorusko-litewskich². Jako zabytek kompilowany *Kronika Supraska* jest źródłem wiedzy nie tylko o stanie latopisarstwa (i języka) Wielkiego Księstwa Litewskiego (WKL), lecz również ogólnoruskiego XV w.

Tekst latopisu można podzielić na trzy części. Pierwsza, o charakterze ogólnoruskim, przedstawia polityczną historię Słowian wschodnich od czasów najdawniejszych do 1446 roku włącznie. Pomędzy wiadomościami dotyczącymi 1427 i 1446 r. znajduje się tzw. „smoleńska część”, poświęcona wydarzeniom lat 1430–1445. Ostatnia, oryginalna część, *Latopis wielkich książąt litewskich*, przedstawia historię Litwy od śmierci Giedymina i podziału litewskich ziem między jego synów aż do śmierci Witolda. We-

¹ A. A. Семянчук, *Беларуска-літоўскія летапісы і польскія хронікі*, Гродна 2000, s. 33.

² В. А. Чамярыцкі, *Беларускія летапісы як помнікі літаратуры. Узнікненне і літаратурная гісторыя першых зводаў*, Мінск 1969, s. 13.

dług obserwacji A. Szachmatowa³ tekst pierwszej (ogólnoruskiej) części jest zbliżony do *Latopisu Nowogrodzkiego IV* (opis wydarzeń do 1309 r.), *Kroniki Symeonowskiej* (wydarzenia lat 1310–1388) i częściowo *Nikonowskiej* (od 1419).

Na podstawie analizy tekstu omawianego zabytku można prześledzić, jak ewoluował system morfologiczny języka. Obok form normatywnych dla wczesnego okresu rozwoju języka staroruskiego, pojawiają się również takie, które świadczą o stopniowych zmianach zachodzących w języku. Przede wszystkim były one związane z dążeniem do uproszczenia i unifikacji złożonych systemów deklinacyjnych i koniugacyjnych w języku staroruskim.

Jedną z najbardziej znaczących zmian w obrębie czasownika było zburzenie starego systemu form czasu przeszłego⁴, co doprowadziło do ich redukcji z czterech do jednej uniwersalnej. W średniowiecznych zabytkach ten proces jest udokumentowany poprzez użycie danej formy czasu przeszłego niezgodne z jej pierwotnym znaczeniem, błędne zapisy form czasownika lub dążenie do używania jednej, zunifikowanej postaci czasu przeszłego.

Imperfectum zdaniem językoznawców najwcześniej uległo zanikowi, zaś jego funkcje stopniowo przejęło perfectum. Omawiany czas oznaczał długotrwałą, powtarzającą się bądź składającą się z kilku aktów czynność w przeszłości. Uważa się, że w żywym języku imperfectum przestało być używane już w XII w.⁵, aczkolwiek uzyskuje ono poświadczenie jeszcze w tekstach późniejszych. Najczęściej takie konstrukcje czasu przeszłego są spotykane w zabytkach piśmiennictwa o podniosłym stylu oraz w narracyjnych fragmentach latopisów⁶. Jak zauważa J. F. Karski, pojawienie się podobnych form w zachodnioruskich tekstach należy traktować jako zapożyczenie wzorców staro-cerkiewno-słowiańskich lub świadomy zabieg stylizacyjny, mający na celu upodobnienie do takich zabytków⁷. Imperfectum w latopisach białorusko-litewskich spotykane jest stosunkowo często nawet w oryginalnych fragmentach, co świadczy o silnym oddziaływaniu tradycji piśmienniczej na język pisany okresu, gdy omawiany czas już całkowicie

³ А. А. Шахматов, *Обозрение русских летописных сводов XIV–XVI вв.*, Москва 1938, с. 333–345.

⁴ В. И. Борковский, П. С. Кузнецов, *Историческая грамматика русского языка*, Москва 2007, с. 277.

⁵ В. В. Иванов, *Историческая грамматика русского языка*, Москва 1983, с. 341.

⁶ Н. И. Букатевиц, С. А. Савицкая, Л. Я. Усачева, *Историческая грамматика русского языка*, Киев 1974, с. 195.

⁷ Е. Ф. Карский, *Белорусы. Язык белорусского народа. Выпуск 2–3*, Москва, 1956, с. 292.

zanikł w mowie potocznej⁸. W analizowanym zabytku dosyć liczne poświadczenia ma 3 os. obu liczb. We wszystkich przykładach formy są tworzone od czasowników niedokonanych, por. l.poj.: *бѣше* (4v), *живѣше* (10), *служаше* (81), *подаваше* (84v) oraz l.mn.: *нарицаху* (15v), *жрѣху* (16), *можаху* (27v), *тыкаху* (98v). Autor nie zrezygnował z użycia form imperfectu nawet w oryginalnej części *Kroniki Supraskiej*, co świadczy o świadomym zabiegu stylistycznego ujednolicenia całości tekstu. Należy jednak zauważyć, iż w *Kronice Supraskiej*, podobnie jak w wydaniach Franciszka Skoryny oraz w innych zabytkach zachodnioruskich⁹, często następuje mieszanie form imperfectu 3 os. l.poj. z aorystem tejże osoby l.mn., por.: *Уведавши же се оканни устремившася на него, бежаше люди во городъ* (26v), *Изымаше смолянне Петрыку; Князь великый Семень Ивановичъ посла во орду князя Федора Глѣбовича, а с нимъ кылычеи Федор Шубачев а Иминь. Вытягаше князеи литовъскихъ* (39), *Князь Василеи московскыи Ивановичъ и Патрикеи Наримонть приѣхаше в Новъгород, и приѣхаше их новъгородци* (56), *И ту изимѣше князя Родислава и приводаша его ну жею к великому князю Витѣвту* (59) i in. Poświadczone zostało również inne użycie liczby, por.: *А кто в него служиль, тѣбѣ его ель, а чашю пиль, то за любовь его не може служити никому же, но желаету вся дни живота своего* (25v), *И zde же явишася в полку Александрове б мужеи храбрых, иже мужествоваше с нимъ крепко* (29v) oraz formy imperfectum: *жрѣху* (15v), *изнеможеху* (16v). Zapisy tego typu świadczą o nieżywotności omawianego czasu w okresie powstania zabytku.

Aoryst był kolejną formą czasu przeszłego, która uległa zanikowi w języku staroruskim. Oznaczał on jednorazową zakończoną czynność i był najbardziej rozpowszechnionym środkiem wyrażającym zdarzenia mające miejsce w przeszłości. Aoryst najczęściej spotykany był w gatunkach narracyjnych oraz w piśmiennictwie urzędowym i gramotach. Stan językowy zabytków epoki ogólnoruskiej świadczy o żywotności tego czasu w okresie ich powstania. Badania językoznawców dowodzą, iż aoryst zanikał na obszarze wschodniosłowiańskim nierównomiernie. W wyniku postępującego rozwoju kategorii aspektu i coraz częstszego użycia perfectum dla wyrażenia uniwersalnego czasu przeszłego, formy aorystu najwcześniej przestały być używane na obszarze południowym, natomiast w dźwińskich i nowogrodzkich gramotach XIV–XV w. są jeszcze zjawiskiem powszechnym. Przypuszcza się, iż w żywym języku Słowian wschodnich ta formacja wyszła z użycia

⁸ А. М. Булыка, А. І. Жураўскі, І. І. Крамко, У. М. Свяжынскі, *Мова беларускай пісьменнасці XIV–XVIII стст.*, Мінск 1988, с. 206.

⁹ Ibidem, s. 207.

w XII–XIII w., zaś jej obecność w północnoruskich tekstach późniejszego okresu należy traktować jako przejaw tradycji piśmienniczej¹⁰. O braku aorystu w mowie Słowian wschodnich świadczy jego użycie, które wyraża się przede wszystkim mieszaniami 3 os.pl. z formami 3 os.sg. imperfectum¹¹. Aoryst, który w zachodnioruskich gwarach XIV–XV w. był już kategorią reliktową, traktowano jako stylistyczny środek archaizujący i element tradycji piśmienniczej, o czym może świadczyć jego zastosowanie w oryginalnej części zachodnioruskich latopisów¹². Był on czasem przeszłym powszechnie używanym we wczesnych redakcjach białoruskich latopisów, zwłaszcza we fragmentach przepisanych ze staroruskich protografów. *Kronika Supraska* poświadcza obecność form aorystu w całym tekście, aczkolwiek w części oryginalnej wykazuje on niższą frekwencję, niż w ogólnoruskiej, przepisanej ze starszego źródła, por. 1 os.sg.: *прудох* (14), *убояхся* (14), *видих* (28); 1 os.pl.: *убихомь* (11), *писахом* (80); 3 os.sg.: *бысть* (6), *остави* (8v), *посла* (13v), *возлюбѣ* (33), *воспротивися* (62), *жда* (88), *присла* (97v), *привезе* (100); 3 os.pl.: *не могоша* (5v), *прудоша* (9), *нападоша* (27), *мьроша* (84v), *сретошася* (48), *уступишася* (99v). Dla wielu starobiałoruskich tekstów XV i początku XVI w. charakterystycznym zjawiskiem stało się używanie odmiennej konstrukcji aorystu, liczby i osoby, a także mieszanie 3 os.pl. z 3 os.sg. imperfectum¹³. Podobne zapisy świadczą o regresie tej kategorii morfologicznej. *Kronika Supraska* poświadcza takie przykłady, por. użycie formy liczby pojedynczej w znaczeniu podwójnej lub mnogiej: *И под двою лѣтъ Синеусъ и братъ его Триур умре* (6v), *А иноплеменици град осьтупиша Рязань декебря в 16, а в 21 взяша и и пожьгоша все, а князя Юря уби и князеи то всих, и поидоша на Коломьну* (22v), *князь велики Швитригаило посла на них князя Михаила, киевского воеводу, а и с нимъ посла иных князеи рускых. И побиха пана Петраша Монкирдовича и литву, а иных поима на Копачех. И оттоле поиде ко Жеславлю, и Жеслав возме того же дни, пожьже, а люди много в полон поведоша* (75) oraz liczby mnogiej zamiast pojedynczej: *По сих же рекоша дружина Игорева* (10v), *и бяхе ему водимая Рогнеда, яже посади на Лыбѣди, от нея же родиша четьры сыны* (16), *Князь Дмитреи Юрьевичъ Шемяка изымаша брата*

¹⁰ А. М. Булыка, А. І. Жураўскі, І. І. Крамко, *Гістарычная марфалогія беларускай мовы*, Мінск 1979, с. 206–207.

¹¹ В. И. Борковский, П. С. Кузнецов, *Историческая грамматика...*, с. 279.

¹² Ibidem, s. 208.

¹³ А. М. Булыка, А. І. Жураўскі, І. І. Крамко, *Гістарычная марфалогія...*, с. 210.

своего (...) и выимаша ему очи, а самъ сяде на великомъ княжени на Москве (87). Ponadto często pojawiają się zapisy aorystu zbliżone do imperfectum, por.: *Епископъ же Куриль идяща со Бѣлаозера, и пришед на мѣсто, идеже убиень бысть князь Юри* (25), *Бивъшися обоимъ полкомъ, побежаша угры, и гнаша до реки Дуная и стояша по побѣде 3 лѣта* (33). Stosunkowo liczne poświadczenia w *Kronice Supraskiej* używały przykłady liczby podwójnej, reprezentowane wyłącznie przez formy 3 os., por.: *пoudоста* (6v), *узриста* (6v), *княжиста* (7), *посласта* (17), *прибегоста* (20v), *бѣста* (29). Jednak o małej produktywności tej kategorii świadczą przykłady użycia form liczby mnogiej, które stopniowo wypierały dualis, por.: *Аскольдъ и Диръ седоша во граде и владоша ими* (6v), *разболишася у Володимера очи* (17v). W zabytku został udokumentowany przykład użycia liczby podwójnej w znaczeniu pojedynczej: *Олег (...) посласта ко Исколоду и Диру* (7), co również świadczy o nieżywołności tych form w okresie powstawania zabytku.

Plusquamperfectum w języku staroruskim utrzymywało się dosyć długo, jednak jeszcze w dobie ogólnoruskiej nastąpiła zmiana jego formy. Obok odziedziczonej z prasłowiańszczyzny konstrukcji imiesłowu na -лѣ z imperfectum *бѣхъ* w odpowiedniej formie lub z tzw. „imperfektywnym aorystem”¹⁴ *бѣхъ* pojawia się nowsza forma, z perfectum od *быти* + imiesłów na -лѣ. W zabytkach staroruskich nowa forma czasu zaprzeszłego zaczyna rozpowszechniać się w XIII w. Słowo posiłkowe przy perfectum wcześniej uległo zanikowi. W związku z tym konstrukcja nowego plusquamperfectum redukuje się do dwóch wyrazów i ma postać *былъ привелъ*¹⁵. Jak zauważa N. N. Durnovo stara forma spotykana jest jeszcze w XIV w., a nawet później, ale wyłącznie w utworach kompilowanych czerpiących ze źródeł XI- i XII-wiecznych. Zabytki staroruskie podają zdecydowanie więcej przykładów nowej konstrukcji czasu zaprzeszłego, która w zachodnioruskich tekstach utrzymuje się do XVI–XVII w.¹⁶ Plusquamperfectum oznaczało czynność w przeszłości, uprzednią w stosunku do innej czynności, należy jednak zauważyć, że równoległe ze starym znaczeniem, w zabytkach staroruskich mogło być używane również w znaczeniu aorystu¹⁷. W *Kronice Supraskiej* zostały odnotowane formy plusquamperfectum w znaczeniu pier-

¹⁴ Z. Stieber, *Zarys gramatyki porównawczej języków słowiańskich*, Warszawa 1989, s. 237.

¹⁵ В. И. Борковский, П. С. Кузнецов, *Историческая грамматика...*, с. 280.

¹⁶ Н. Н. Дурново, *Избранные работы...*, с. 304, 318.

¹⁷ А. М. Булыка, А. И. Жураўскі, І. І. Крамко, У. М. Свяжынскі, *Мова беларускай...*, с. 209.

wotnym oraz przykłady użycia niezależnie od chronologii zdarzeń w przeszłości, por.: *Потомъ пакъ учинилося великое знамение: князь великий Ягаило далъ быль Полтескъ брату своему Скиригаилу, и они его не приняли* (91), *Ты мнѣ не вприль, а се тые грамоты, записалися были на нас, но бог насъ остерегл* (92), *И уже взяль был Литовскоу земли по Велию реку, а и Полтескъ вдася ему* (100v), *але Первое был пекаромъ, потомъ вставили его постелю слати и воду давати собѣ пити, и потомъ* (89v) *пакъ полюбилься быль ему, далъ был ему Лиду держати и повель был его в добрыхъ* (90), *А в тыя лета князь великий Витовт господаремъ стал на Литовскоу земли, и Подольская земля не хотела была пошлушна быти князя великого Витовта и Литовскоу земли* (106), *еси намъ [дал] половицю Подольскоу земли во двадцати тысячахъ пѣнзехъ, мы дали были во двадцати жъ тысячахъ пану Спытьку* (107v). Z uwagi na fakt, iż czas zaprzeszły był rozpowszechnionym środkiem narracji, zabytki dokumentują przede wszystkim formy 3 os. obu liczb¹⁸. Podobnie przedstawia się sytuacja w *Kronice Supraskiej*, która poświadcza wyłącznie takie przykłady. Ponadto wszystkie udokumentowane w *Kronice Supraskiej* formy mają postać zredukowaną o czasownik posiłkowy *есмь*, co było zjawiskiem powszechnym w piśmiennictwie starobiałoruskim. Należy zauważyć, że nowszy typ plusquamperfectum odnotowany został w *Latopisie wielkich książąt litewskich*, będącym oryginalnym utworem wchodzącym w skład zabytku, natomiast nie ma go w części ogólnoruskiej.

W zabytku znalazły również poświadczenie trzy konstrukcje starszego typu plusquamperfectum z aorystem *бѣ* w roli słowa posiłkowego. Dwie z nich: *бѣ была* (13) i *Бѣ пришел* (13v) z pewnością zostały przeniesione do tego fragmentu *Kroniki Supraskiej* z protografu, którym był najprawdopodobniej *Latopis Nowogrodzki IV*¹⁹. Trzecią formę, znajdującą się w oryginalnej części *Kroniki Supraskiej*, należy raczej potraktować jako zabieg stylistyczny, ponieważ w okresie jej powstania konstrukcje tego typu wyszły już z użycia, por.: *Вилневци же тогда не вдашася ему [Witoldowi], зане бѣ тогда правду дали королу Скиригаилу* (100v).

W rozwoju języka staroruskiego perfectum okazało się najbardziej trwałym czasem przeszłym, który stopniowo zaczął zajmować miejsce imperfectum i aorystu. Pierwotnie był on tworzony wyłącznie od czasowników dokonanych i oznaczał czynność, odbywającą się w przeszłości, której rezultaty

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Por. A. A. Шахматов, *Обозрение русских летописных сводов XIV–XVI вв.*, Москва 1938, s. 334.

są odczuwalne w momencie mówienia. Przejmując stopniowo funkcję zanikającego aorystu i imperfectum, czas ten tworzony był również od czasowników trybu niedokonanego i oznaczał ogólnie czas przeszły²⁰.

W latopisach złożona forma 3 os. perfectum ze słowem posiłkowym spotykana jest jeszcze często, ale jej użycie związane było raczej z tradycją piśmienniczą, niż z żywym językiem²¹. Częstotliwość stosowania samego imiesłowu w funkcji praeteritum w języku staroruskim zaczyna gwałtownie wzrastać w XII–XIII w.²², przy czym w 1 i 2 os. czasownik posiłkowy utrzymuje się znacznie dłużej. Wczesna utrata słowa posiłkowego w 3 os. wszystkich liczb objaśniana jest przez językoznawców faktem, iż zaimki osobowe w języku staroruskim były używane rzadko i wykładnikiem osoby w formach perfectum mogło być jedynie posiłkowe słowo *есмь*. Przy 3 os. przeważnie pojawia się rzeczownik w roli orzeczenia, który wskazywał na subiekta czynności²³. Zdaniem G. A. Chaburgajewa słowa posiłkowe są używane w analitycznej formie perfectum wyłącznie w roli wykładnika osoby, jako synonimy zaimka osobowego, a o utracie przez nie cech czasownika może świadczyć również użycie przeczenia *не* przy imiesłowie na *-ль* (zapisanie przeczenia przy czasowniku *есмь* było niemożliwe ze względów semantycznych), por.: *Еси не взялъ, оже еси не ставилъ послуховъ, есме не чювали*²⁴, *не рушив есмо* (92).

Analiza przykładów perfectum w *Kronice Supraskiej* pozwala stwierdzić, iż w 3 os. obu liczb przeważają formy syntetyczne, co świadczy o daleko posuniętej ewolucji tego czasu, por.: *княжил* (4), *поехалъ* (29v), *узял* (55v), *остерегл* (92), *пришел* (106v); *плакала* (11v), *стояла* (44), *не дошла* (85), *вдовѣла* (107v); *минуло* (3v), *двигнулося* (41), *шло* (73), *учинилося* (91), *не бывало* (100v); *покорилися* (5v), *не повоевали* (24), *не хотели* (58), *завонили* (83v), *колибалися* (87), *звали* (89v), *вставили* (89v), *послали* (94v), *муровали* (105v), *ограбили* (108). Odnotowano zaledwie kilka przykładów starego perfectum ze słowem posiłkowym *есть*, por.: *убил есть* (13), *утопль есть* (27); *были суть* (6v). Jak już wspomniano wyżej, formy 3 os. najwcześniej utraciły czasownik posiłkowy, a użycie dawnego perfectum w kronikach, zwłaszcza tych starszych, należy tłumaczyć

²⁰ L. Citko, „Kronika Bychowca” na tle historii i geografii języka białoruskiego, Białystok 2006, s. 173.

²¹ Н. Н. Дурново, *Избранные работы...*, с. 304.

²² Z. Stieber, *Zarys gramatyki porównawczej...*, s. 232.

²³ В. И. Борковский, П. С. Кузнецов, *Историческая грамматика...*, с. 283.

²⁴ Г. А. Хабургаев, *Судьба вспомогательного глгола древних славянских аналитических форм в русском языке*, «Вестник Московского Университета. Серия филология», № 4, Москва 1978, с. 45–46.

wplywem tradycji piśmienniczej²⁵. Formy analityczne pojawiają się niemal wyłącznie w 1 i 2 os., por.: *слышалъ есми* (55), *вчинилъ есми* (92); *взал еси* (45v), *еси уедьналъ* (94v), *добылъ еси* (107); *есте вынхали* (55). Paralelnie zabytek odnotowuje tu również formy syntetyczne z wykładnikiem osoby w postaci zaimka: *не азъ начал* (14), *я не вчинил* (92); *ты не вприль* (92)²⁶.

Przeprowadzona analiza tekstu *Kroniki Supraskiej* potwierdza, iż w języku staro(biało)ruskim XV–XVI w. nastąpiły znaczące zmiany w użyciu form czasu przeszłego. Miały one na celu uproszczenie i ujednolicenie złożonego systemu czasów przeszłych używanych w języku staroruskim. Obok tradycyjnych form imperfectum, aorystu i plusquamperfectum, jeszcze silnie zaznaczonych w tekście zabytku, coraz częściej funkcję uniwersalnego czasu przeszłego przejmują perfectum, przeważnie uproszczone do syntetycznej formy w postaci imiesłowu czynnego czasu przeszłego na -лъ. Uwagę zwraca fakt, iż w oryginalnej części zabytku (powstałej już na terytorium WKL) staje się ona formą dominującą. Obecność starych form czasu przeszłego w latopisie tłumaczy się przede wszystkim specyfiką tego gatunku literackiego. Jako utwór kompilowany, oparty na starszych protografach, powieliła on formy wyrazów w nich obecne. Silny wpływ na literaturę tego okresu wywierała również tradycja piśmiennicza, w związku z czym w utworach nadal były używane archaiczne formy wyrazów. Oryginalna część zabytku, *Latopisiec wielkich książąt litewskich*, jest natomiast doskonałym przykładem świadomego zabiegu stylizacyjnego jego autora, którego celem było upodobnienie tego fragmentu do całości tekstu kroniki. Wszystko to świadczy o coraz silniejszym oddziaływaniu zmian również na język pisany.

²⁵ Н. Н. Дурново, *Избранные работы...*, с. 304.

²⁶ Stosunkowo wcześniej w żywej białoruszczyźnie zaszła zmiana wygłosowa -лъ na [u] niezgłoskotwórcze w czasownikach rodzaju męskiego na samogłoskę. W zabytkach piśmiennictwa będących pod silnym wpływem tradycji piśmienniczej ten proces nie został jednak odzwierciedlony konsekwentnie, o czym może świadczyć również pisownia *Kroniki Supraskiej*: *Святослав же бивъся* i з своимъ дворомъ, и убиень бысть (34v), *Тогожь году князь великий Ягаило Олгирдовичъ литовъскый пхалъ женитися во Угорскую землю ко королю, и тамо женивъся и крестивъся в латыньскую вѣру* (52v), *Витовѣтъ же весну всю стоял, колко бивъся и трыжавъся и не може его выстояти, и пушкыами град бив* (59v), князь Семень *покоривъся* и помирился, занже тогда бѣше во ординскихъ странахъ (61), *Но я князю великому Ягилу ничего не вчинил, не рчише есмо ни скарбов его, ни стад* (92) / *издобылся* (11), *помыслилъ* (28), *крестил* (70v), *оставилъ* (93).

UNIFICATION OF PAST TENSE FORMS IN THE OLD RUSSIAN
EXEMPLIFIED BY THE SUPRASL CHRONICLE

S U M M A R Y

This article is to analyze the changes taking place in the past tense forms exemplified by one of 16th-century written texts of the Grand Duchy of Lithuania. As the result of the process, the complex system of the Old Russian past tenses underwent simplification and reduction to one universal past tense. In the Suprasl Chronicle, parallel with substantial presence of imperfectum, aorist and plusquam-perfectum, the analytical form of perfectum is gradually taking over the function of universal past tense. In the original part of the text it is becoming the dominant form. The chronicle demonstrates the regression of the aforementioned tenses by using the wrong number and some instances of incorrect conjugation forms. These facts prove a growing tendency influencing the written language.